

Praćenje suđenja za ratne zločine - Jamstvo procesa suočavanja s prošlošću i održivosti pravosudnih reformi u Hrvatskoj

Osijek, Zagreb, 6. prosinca 2013.

Dvotjedni izvještaj o suđenjima za ratne zločine

Uskraćivanje ili suspendiranje prava manjina – jasan pokazatelj (ne)uspjeha procesa demokratizacije

Rezultati referenduma na kojemu su građani i građanke velikom većinom odlučili uvrstiti u Ustav odredbu kojom je brak isključivo zajednica života žene i muškarca jasan je pokazatelj stupnja prihvaćenosti drugih i drugačijih u hrvatskom društvu.¹

Mogućnost provođenja novoga referenduma, za raspisivanje kojega je navodno tzv. *Stožer za obranu hrvatskog Vukovara* prikupio dovoljan broj potpisa, kojim bi se ravnopravna primjena jezika i pisma pojedine nacionalne manjine jamčila tek ukoliko na području jedinice lokalne samouprave njeni pripadnici čine više od polovine stanovnika (umjesto trećine, kako je sada propisano), pokazuje da smo kao društvo spremni nastaviti uskraćivati ili suspendirati prava manjina.

Nažalost, radikalizaciji u društvu pridonosi i podilaženje vladajućih braniteljskim udrugama, koji linijom manjeg otpora slijede obrasce ponašanja uhodane devedesetih godina.

Neprimjerena pozivanja i prisustvovanja Tomislava Merčepa brojnim službenim događajima

Tomislav Merčep, protiv kojega je u tijeku sudski postupak za jedan od najtežih ratnih zločina počinjen u ratu u Hrvatskoj, u Pakračkoj Poljani i na Zagrebačkom velesajmu, prisustvovao je službenom obilježavanju obljetnice pada Vukovara 18. studenoga. Ranije, u rujnu, prisustvovao je obljetnici osnivanja 204. Vukovarske brigade. Tada je ministar branitelja Predrag Matić istaknuo da mu je posebna čast što svečanosti prisustvuju sva trojica zapovjednika obrane Vukovara (Dedaković, Borković i Merčep). U međuvremenu je, uz brojne visoke dužnosnike, Merčep bio na obilježavanju Dana policije, i u Hrvatskom saboru, na obilježavanju Dana neovisnosti.

Njegovo pojavljivanje u medijima u blizini visokih državnih dužnosnika može negativno utjecati na spremnost svjedoka da iskazuju o svojim saznanjima o počinjenim zločinima. Sa slobode se brani jer je Sud, nakon provedenog vještačenja, utvrdio da mu u Bolnici za osobe lišene slobode nije moguće pružiti potrebnu zdravstvenu njegu. Često ga se dovodi u vezu sa ubojstvima srpskih civila u Vukovaru, počinjenih u ljeto 1991. godine, no istraživanje tih zločina ne miče se s mrtve točke. Prema informacijama koje imamo, postupak je i dalje u predistažnoj fazi.²

¹ Na referendumsko pitanje “Jeste li za to da se u Ustav RH unese odredba po kojoj je brak životna zajednica žene i muškarca?” 65,87% građana koji su izašli na glasovanje odgovorilo je potvrdno, 33,51% bilo je protiv, a 0,62% bilo je nevažećih ili neubačenih listića – službeni rezultati objavljeni na web stranici Državnog izbornog povjerenstva <http://www.izbori.hr/2013Referendum/rezult/rezultati.html>

² Prema praksi *Europskog suda za ljudska prava*, iz obveze države da zaštiti pravo na život navedene u članku 2. *Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, i opće dužnosti države na poštivanju ljudskih prava navedene u članku 1., proizlazi dužnost državnih tijela da provedu učinkovite istrage u svim slučajevima u kojima postoji sumnja da je smrt posljedica čina nasilja. Navedeni primjer samo je jedan od brojnih zločina koji nisu učinkovito istraženi i procesuirani.

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku.

Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

Merčep je i dalje predsjednik *Udruge hrvatskih dragovoljaca domovinskog rata* (UHDDR), jedne od najvećih braniteljskih udruga.

Nakon incidenta s ustaškim pozdravom nakon nogometne utakmice između reprezentacija Hrvatske i Islanda odigrane 19. studenoga u Zagrebu, uslijedile su prijetnje smrću Nataši Jovičić, ravnateljici Javne ustanove spomen područja Jasenovac, koje čuva sjećanje na najveći ustaški logor.³ Potom su prijetnje smrću, s govorom mržnje i uvredama pripadnicima srpske manjine, upućene i potpredsjedniku Samostalne demokratske srpske stranke i predsjedniku Srpskog narodnog vijeća Miloradu Pupovcu.

Nužno je prekinuti produbljivanje polarizacije i radikalizacije u društvu, u kojoj bi se sve više energije gubilo na konfrontacijama, a vrlo malo bi je preostalo za stvaranje, razvijanje i poticanje inovativnosti i kreativnosti. Najveća odgovornost leži na Vladi RH, koja je do sada vrlo lako odustajala od zaštite manjinskih prava, prepuštajući borbu samim manjinama i inicijativama civilnog društva.

Bivši šef HDZ-a BiH optužen zbog zlouporabe položaja i ovlasti – kupnjom stana nekadašnjem haaškom bjeguncu

USKOK je 11. studenoga 2013. pred Županijskim sudom u Splitu podigao optužnicu protiv Ante Jelavića, nekadašnjeg šefa HDZ-a BiH. Tereti ga se da je u ožujku 1996. kao pomoćnik ministra obrane Hrvatske Republike Herceg-Bosne, bez pravnog temelja donio pisanu odluku da se iz sredstava Ministarstva, koji je u pretežitom dijelu financiran sredstvima Ministarstva obrane RH, kupi stan u Splitu, površine 90,88 kvadratnih metara, pripadniku HVO-a Ivici Rajiću, za iznos od 739.083.41 kuna.

Ivicu Rajića, nekadašnjeg zapovjednika jedinica Hrvatskog vijeća obrane raspoređenih u Kiseljaku, gradu u središnjoj Bosni, tužiteljstvo MKSJ je 1995. godine optužilo zbog zločina počinjenih u Stupnom Dolu kod Vareša, počinjenog za trajanja hrvatsko-bošnjačkog rata. Nakon uhićenja 2003. godine u Splitu, gdje se skrivao pod imenom Viktor Andrić, hrvatske vlasti izručile su ga Tribunalu. 2006. godine osuđen je na 12 godina zatvora.

Iako je činjenica da se tadašnji haaški optuženik Ivica Rajić skrivao u Splitu, Jelavić nije optužen zbog pomoći u njegovom skrivanju.

Brojni slučajevi prikrivanja ratnih zločina (npr. zločina u Paulin Dvoru, Medačkom džepu,...) ili pomoći počinitelju nakon počinjenog zločina, kao u ovome primjeru, u kojima su sudjelovali visoki civilni ili vojni dužnosnici, ostat će nekažnjeni, jer se po hrvatskom pravu i sudskoj praksi, za razliku od prakse haaškog suda, prikrivanje ratnih zločina i pružanje pomoći počiniteljima nakon počinjenog zločina tretiraju kao samostalna kaznena djela, s propisanim niskim kaznama zatvora, pa je za njih nastupila zastara kaznenog progona.

Jelavić je u BiH zbog navodnih zloporaba u Hercegovačkoj banci i pronevjere proračunskog novca što je iz Hrvatske stizao za Hrvate u BiH 2005. godine prvostupanjskom presudom bio osuđen na 10 godina zatvora, no u vrijeme izricanja presude više nije bio u BiH. Žalbeni sud ukinuo je tu presudu i naložio ponovljeno suđenje, no ono nije provedeno. Boravio je u Hrvatskoj, a s obzirom da ima i hrvatsko državljanstvo, nije mogao biti izručen Bosni i Hercegovini. Postupak protiv njega za navedene optužbe nikada nije proveden u Hrvatskoj.

³ Jasenovac je bio mjesto zatočenja, prisilnog rada i likvidacija, u prvom redu srpskog pravoslavnog stanovništva koje je, u cilju stvaranja čistog etničkog teritorija, trebalo potpuno iskorijeniti s područja Nezavisne Države Hrvatske, kao i Židove i Rome, rasnim zakonima diskriminirano stanovništvo. U logoru je stradao i znatan broj Hrvata – komunista i antifašista, pripadnika Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske, kao i članova njihovih obitelji i drugih protivnika ustaškog režima. Od ustaša nazivan sabirnim i radnim logorom, koncentracijski logor Jasenovac s logorima u Bročicama, Krapju, Jasenovcu i Staroj Gradiški, brojnim logorskim ekonomijama u prisilno raseljenim selima te mnogobrojnim stratištima s obje strane rijeka Save i Une, od kolovoza 1941. do 22. travnja 1945. bio je logor smrti u kojem su ubijani muškarci, žene i djeca zbog svoje vjerske, nacionalne ili ideološke pripadnosti. Do ožujka 2013. prikupljena su imena i podaci za 83.145 žrtava. U KCL Jasenovac umoreno je 39.570 muškaraca, 23.474 žena i 20.101 djece do četrnaest godina starosti.

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku.

Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

Pokušaj izigravanje pravde – bjegunac iz mostarskog zatvora u Hrvatskoj će tražiti uvjetni otpust s izdržavanja kazne zatvora

Dominik Ilijašević zvani Como, bivši pripadnik HVO-a, koji je krajem rujna pobjegao iz BiH, gdje služi kaznu od 15 godina zatvora zbog zločina počinjenih nad bošnjačkim stanovništvom općina Vareš i Kiseljak, uključujući i ubojstva počinjena u selu Stupni Do, nalazi se u Hrvatskoj.

Ilijašević je hrvatski državljanin i ne može biti izručen BiH pa je BiH od Hrvatske zatražila priznavanje i izvršenje presude. On tvrdi da je pobjegao jer ne vjeruje da će biti pušten na slobodu nakon dvije trećine odslužene kazne. Naime, iako u BiH nije isključena mogućnost uvjetnog otpusta počinitelja ratnih zločina, u praksi se ratni zločinci uvjetno ne otpuštaju s odsluženja kazni.

Ilijašević namjerava ostatak kazne odslužiti u Hrvatskoj, jer vjeruje da će biti uvjetno otpušten nakon dvije trećine odslužene kazne.

Ukoliko ovakvo zlorabljenje dvojnih državljanstava i izigravanje pravde Ilijaševiću uspije, slično se može očekivati i od Branimira Glavaša, koji u istom zatvoru služi osmogodišnju zatvorsku kaznu zbog likvidacija srpskih civila u Osijeku.

Branimir Glavaš u pritvoru ili na izdržavanju kazne do sada je proveo gotovo 4 godine. U kaznu mu je uračunato vrijeme koje je proveo u pritvoru tijekom postupka u Hrvatskoj, od 18. travnja 2007. do 11. siječnja 2008. godine. Nakon Glavaševog bijega u BiH i preuzimanja izvršenja presude hrvatskog suda od stane bosansko-hercegovačkog pravosuđa, uhićen je 28. rujna 2010. godine. Nalazio se u pritvoru u Sarajevu, potom zatvoru u Zenici, odakle je prebačen u mostarski zatvor.

Započelo ponovljeno suđenje petorici nedostupnih optuženika za zločin u Saborskom

Dana 29. studenoga 2013. na Županijskom sudu u Rijeci započela je glavna rasprava u ponovljenom postupku protiv optuženih Miloša Jovetića, Đoke Jakšića, Miloša Momčilovića, Miroslava Milakovića i Branka Šupice.

Navedeni optuženici su 1994. presudom Županijskog suda u Karlovcu u odsutnosti osuđeni na po 15 godina zatvora, no VSRH je 1996. ukinuo prvostupanjsku presudu u odnosu na njih. Ponovljeno suđenje održava se tek sada.

O ranijem tijeku postupka

Presudom Županijskog suda u Karlovcu od 26. svibnja 1994. prvooptuženi Nikola Medaković proglašen je krivim. On je u drugoj polovici 1991., kao organizator oružane pobune na području općine Plaški, uspostavio ilegalnu vlast i pripojio to područje tzv. SAO Krajini. Osnovao je tzv. Opštinu Plaški, čiji je bio predsjednik, jedinice Teritorijalne obrane, Štab TO i odrede tzv. Milicije SAO Krajine, te ih zajedno s četničkim postrojbama predvodio u napadima na hrvatsko selo Saborsko. Nakon osvajanja mjesta naredio je uništenje stambenih zgrada, javnih objekata, pljačku i palež, likvidaciju civila, maltretiranje i ispitivanje civila. Tako je ubijeno najmanje 34 civila, veći broj je teško ozlijeđen, 27 osoba je nestalo, civilni objekti su porušeni, a imovina opljačkana.

Optuženici Miloš Jovetić i Đoko Jakšić su zajedno sa Medakovićem osnovali postrojbe TO i Štab TO. Jovetić je bio komandant, a Jakšić načelnik Štaba. Miloš Momčilović, Miroslav Milaković i Branko Šupica pristupili su u tzv. Miliciju SAO Krajine. Po Medakovićevoj zapovijedi izvršili su više napada na Saborsko, kojima su komandirali Jovetić i Jakšić, a Momčilović, Milaković i Šupica su u njima sudjelovali. Po osvajanju sela likvidirali su civile, ranjavali ih, rušili objekte, pljačkali, a dio zarobljenih civila ispitivali su i maltretirali.

Medakoviću je izrečena kazna zatvora od 20 godina, a ostalima po 15 godina svakom.

Presudom VSRH od 26. lipnja 1996. potvrđena je presuda u odnosu na Medakovića, a u odnosu na ostale optuženike je ukinuta i predmet je vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Zbog zločina u zatvorima u Staroj Gradišci i Okučanima optužena osmorica nedostupnih pripadnika srpskih postrojbi

Prema priopćenju ŽDO-a u Osijeku od 14. studenoga 2013., podignuta je optužnica protiv osmorice srbijanskih državljana. Tereti ih se za zločine počinjene od kolovoza do prosinca 1991. godine u Staroj Gradišci i Okučanima.

Prvookrivljenika se tereti da kao zapovjednik zatvora, koji se nalazio u prostorijama bivšeg Kazneno-popravnog doma, nije spriječio sebi podređene čuvare i druge osobe koje su ondje dolazile u svakodnevnom zlostavljanju, mučenju i kažnjavanju zatočenih hrvatskih civila dovedenih s područja Gornje Varoši, Malog Struga, Stare Gradiške i drugih okolnih mjesta, kao i da je u tim radnjama osobno sudjelovao.

Drugookrivljenika se tereti da je kao pripadnik vojne policije nezakonito lišavao slobode civile nesrpske nacionalnosti i privodio ih u navedeni zatvor, ondje zlostavljao njih i jednog ratnog zarobljenika.

Trećeokrivljenika se kao zapovjednika Stanice milicije u Okučanima, a ostale okrivljenike kao pripadnike milicije tzv. SAO Krajine u Okučanima, tereti da su zarobljene civile držali bez hrane, vode i osnovnih higijenskih uvjeta, prilikom svakodnevnih izvođenja na ispitivanja na razne načine ih zlostavljali i premlaćivali do smrti.

Zlostavljana je 21 civilna osoba i jedan zarobljeni pripadnik HV-a. Od posljedica mučenja umrlo je 6 osoba.

